

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις: Έρευνα Συγκυρίας

Ειδικό θέμα: Πράσινη Μετάβαση Βιομηχανίας

Βουμβάκη Τζέση

Deputy Chief Economist

(+30) 210 334 1549

e-mail: fvoumv@nbg.gr

Κουτούζου Αθανασία

Head of Entrepreneurship & Business Analysis

(+30) 210 334 1528

e-mail: koutouzou.ath@nbg.gr

Κρόμπας Ιωάννης

(+30) 210 334 1207

e-mail: krompas.ioannis@nbg.gr

Ιούνιος 2022

Η εκρηκτική συγκυρία οδηγεί τις βιομηχανικές ΜμΕ σε πράσινες επενδύσεις

- Η συνεχιζόμενη ενεργειακή κρίση στην Ευρώπη, με ραγδαία αύξηση τιμών φυσικού αερίου και σημαντικά ζητήματα ενεργειακής ασφάλειας μετά το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία, καθιστά επιτακτική την ανάγκη για υψηλότερη ενεργειακή αυτονομία, επιταχύνοντας ουσιαστικά την ήδη προγραμματισμένη πράσινη μετάβαση της Ευρώπης. Ειδικότερα, η Ευρώπη στοχεύει να είναι η πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρος μέχρι το 2050, ενώ πρόσφατα αυστηροποίησε τους στόχους διεύθυνσης ΑΠΕ έως το 2030 (στα πλαίσια απεξάρτησης από ρωσικό φυσικό αέριο). Σε αυτό το περιβάλλον, η Ελλάδα, έχει θέσει στόχο σχεδόν 85% της κατανάλωσης ενέργειας να αφορά ΑΠΕ το 2050 (έναντι 15% το 2020 και 7% το 2010). Σε αυτή την μεταβατική περίοδο ανακύπτουν σημαντικές προκλήσεις για τις επιχειρήσεις, ειδικά για τον ενεργοβόρο κλάδο βιομηχανίας, καθώς καλούνται να προχωρήσουν σε προσαρμογή επιχειρηματικών μοντέλων και μέτρα περιορισμού του κόστους ενέργειας ώστε να παραμείνουν ανταγωνιστικές στη νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται.
- Βάσει της έρευνας πεδίου της ΕΤΕ σε 200 βιομηχανικές ΜμΕ, οι καταγιγιστικές εξελίξεις φαίνεται να έχουν αφυπνίσει τις επιχειρήσεις, οι οποίες αναγνωρίζουν την κρισιμότητα ανταπόκρισης στις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής και των ευρύτερων εξελίξεων στον ενεργειακό τομέα, με τη συντριπτική πλειοψηφία του κλάδου παράλληλα να δηλώνει γνώση των σχετικών πρωτοβουλιών και προγραμμάτων σε επίπεδο ΕΕ. Σε αυτό το πλαίσιο, οι ΜμΕ είτε έχουν προχωρήσει είτε προγραμματίζουν ενέργειες προς δύο κύριες κατευθύνσεις:
 - ✓ *Πράσινη μετάβαση:* Σε αυτόν τον (περισσότερο απαιτητικό) τομέα, εντοπίζεται υψηλότερος βαθμός εκτεθειμένων ΜμΕ, οι οποίες ξεπερνούν το 1/3 του τομέα. Ειδικότερα, ενώ σχεδόν 91% του τομέα αναγνωρίζει οφέλη στην πράσινη μετάβαση (πχ περιβαλλοντικά κριτήρια, πράσινη χρηματοδότηση), μόνο το 56% έχει υλοποιήσει σχετικές δράσεις (κυρίως μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος). Ωστόσο, αναγνωρίζοντας την αυξανόμενη αναγκαιότητα να προσαρμοστούν με τα νέα δεδομένα, οι ΜμΕ ήδη σχεδιάζουν περαιτέρω δράσεις, με την έμφαση πλέον να μετατοπίζεται στη χρήση πράσινης ενέργειας. Υπό αυτά τα δεδομένα επενδυτικών σχεδίων, το ποσοστό των εκτεθειμένων ΜμΕ σε κινδύνους πράσινης μετάβασης εκτιμάται ότι θα περιοριστεί από 35% σήμερα σε 7% την επόμενη τριετία.
 - ✓ *Κάλυψη από φυσικές καταστροφές:* Βάσει της έρευνας, το 64% του τομέα έχει προχωρήσει σε κάποιας μορφής ασφάλιση έναντι των εν λόγω κινδύνων. Καθώς περίπου το 1/5 δε θεωρεί ότι είναι ευάλωτο σε ακραίες κλιματολογικές συνθήκες και καταστροφές, εκτεθειμένο φαίνεται να παραμένει το 17% του τομέα – κενό το οποίο αναμένεται να περιοριστεί στο 11% κατά την επόμενη τριετία (βάσει προγραμματισμένων δράσεων των επιχειρήσεων).
- Καθοριστικός παράγοντας στην πορεία πράσινου μετασχηματισμού (και στην κάλυψη των παραπάνω κενών) είναι η χρηματοδότηση, με άνω των 2/3 των βιομηχανικών ΜμΕ να επιθυμεί να κάνει χρήση σχετικών προγραμμάτων (όπως αξιοποίηση πόρων Ταμείου Ανάκαμψης και ΕΣΠΑ). Ειδικότερα, το 1/2 αυτών σχεδιάζει σημαντικές επενδύσεις όπως κατασκευή νέων πράσινων εγκαταστάσεων, ενώ το υπόλοιπο 1/2 αναμένεται να περιοριστεί σε ηπιότερες πράσινες παρεμβάσεις όπως ενεργειακή αναβάθμιση (πρόγραμμα «εξοικονομώ») και οικολογική διαχείριση αποβλήτων.

Η ανάγκη πράσινης μετάβασης

- Κλιματική αλλαγή και ενεργειακή κρίση
- Σχεδιαζόμενες δράσεις σε Ελλάδα και Ευρώπη
- Ο ρόλος του κλάδου βιομηχανίας

Η στάση των ελληνικών ΜμΕ βιομηχανίας

- Βαθμός ενημέρωσης
- Υφιστάμενες και σχεδιαζόμενες δράσεις
- Ο ρόλος διαθέσιμων ενισχύσεων

Παράρτημα

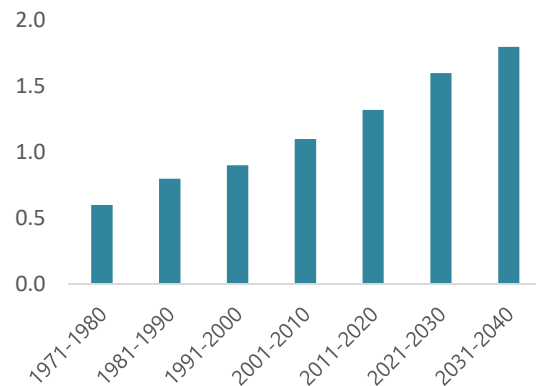
- Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα
- Περιγραφή δείγματος
- Κατασκευή δείκτη εμπιστοσύνης
- Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

Κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας διάσκεψης για το κλίμα (COP 26), έγινε αντιληπτό πως η μετάβαση σε μία πράσινη και βιώσιμη οικονομία είναι μονόδρομος. Βασικός στόχος είναι ο περιορισμός της αύξησης της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη κάτω από τους 1,5°C (συγκριτικά με την προ-βιομηχανική περίοδο), που αποτελεί το ανώτατο όριο πέρα από το οποίο η κλιματική κρίση θα έχει εντονότερες συνέπειες. Κλειδί στην επίτευξη του στόχου αυτού αποτελεί η απεξάρτηση από τα ρυπογόνα ορυκτά καύσιμα και η μείωση των εκπομπών ρύπων. Ειδικά η Ευρωπαϊκή Ένωση στοχεύει να γίνει η πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρος ως το 2050 (μηδενικές καθαρές εκπομπές CO₂), με ενδιάμεσο στόχο το 2030 να έχει 55% χαμηλότερους ρύπους έναντι του 1990 (Fit-55). Κεντρικός άξονας της συγκεκριμένης στρατηγικής είναι η αυξημένη διεύθυνση ΑΠΕ (3/4 της κατανάλωσης ενέργειας στην ΕΕ το 2050).

Οι πρόσφατες γεωπολιτικές εξελίξεις (που κορυφώθηκαν με τον πόλεμο μεταξύ Ρωσίας-Ουκρανίας), έθεσαν επιπλέον ζητήματα ενεργειακής ασφάλειας και επάρκειας, καθώς η Ρωσία ως σημαντικός προμηθευτής ενέργειας (καλύπτει το 1/4 των παγκόσμιων εξαγωγών φυσικού αερίου και 11% των εξαγωγών πετρελαίου), έχει τη βαρύτητα να δημιουργεί καθοριστικές επιδράσεις στις διεθνείς τιμές ενέργειας. Ενδεικτικά, οι τιμές φυσικού αερίου είχαν αρχίσει να εκτοξεύονται από το 2021, ενώ στις αρχές του 2022 έφτασαν 400% πάνω από το μέσο όρο 5ετίας. Υπό αυτές τις συνθήκες, η Ευρωπαϊκή Ένωση, προχώρησε σε αναθεώρηση του προγραμματισμού της (μέσω του REPowerEU), με στόχο τη σταδιακή απεξάρτηση από εισαγωγές ενέργειας από τη Ρωσία (που συνολικά καλύπτουν σχεδόν 20% της ευρωπαϊκής κατανάλωσης ενέργειας), θέτοντας ουσιαστικά αυστηρότερους στόχους ΑΠΕ για το 2030 (45% της κατανάλωσης ενέργειας, από 40% βάσει προηγούμενου σχεδιασμού). Η συγκεκριμένη επιτάχυνση στόχων συνοδεύτηκε από αύξηση του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού στήριξης κατά €200 δις έως το 2027 (επιπλέον των €600 δις βάσει προηγούμενου προγραμματισμού).

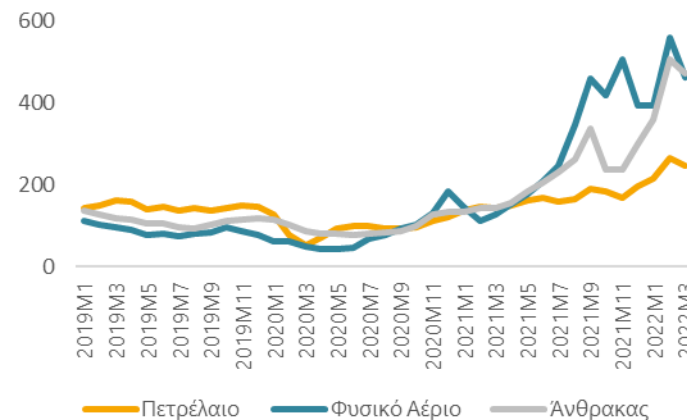
Η πορεία προς μια πράσινη οικονομία είναι αρκετά περίπλοκη και κοστοβόρα (εκτιμάται κινητοποίηση επενδυτικών κεφαλαίων, ύψους \$130 τρις ως το 2050 παγκοσμίως) καθώς απαιτεί τόσο τη βελτίωση ενεργειακής αποδοτικότητας (χαμηλότερη κατανάλωση ενέργειας), καθώς και σημαντικές επενδύσεις και καινοτομίες που θα επιτρέψουν τις απαιτούμενες μεταβολές στο ενεργειακό μείγμα (πράσινο υδρογόνο, ηλεκτροκίνηση).

Παγκόσμια αύξηση θερμοκρασίας
(Μεταβολή έναντι προβιομηχανικής περιόδου)

Πηγές: UNEP, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Δείκτες διεθνών τιμών Ενέργειας
(2016=100)

Πηγές: IMF, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία*

	Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου (vs. 1990)	ΑΠΕ (% κατανάλωσης ενέργειας)	Βελτίωση ενεργειακής αποδοτικότητας
2030	-55%	45%	39-42%
2050	-100%**	74%	Έως 50%***

*Μετά τις αναθεωρήσεις Fit for 55 και RepowerEU.

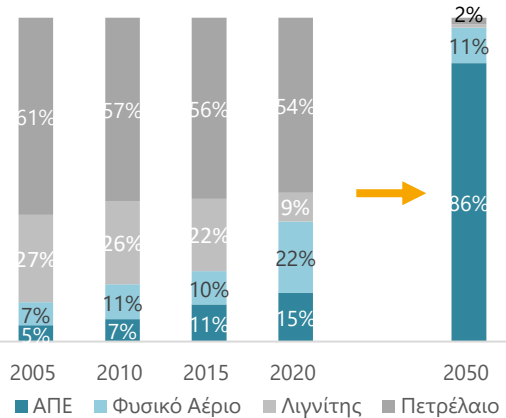
**Τυχόν εκπομπές θα αντισταθμίζονται μέσω τεχνολογιών δέσμευσης άνθρακα.

***Εύρος μακροπρόθεσμων σεναρίων.

Πηγές: European Commission, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Ενεργειακό μείγμα Ελλάδα

(% Κατανάλωσης ενέργειας)

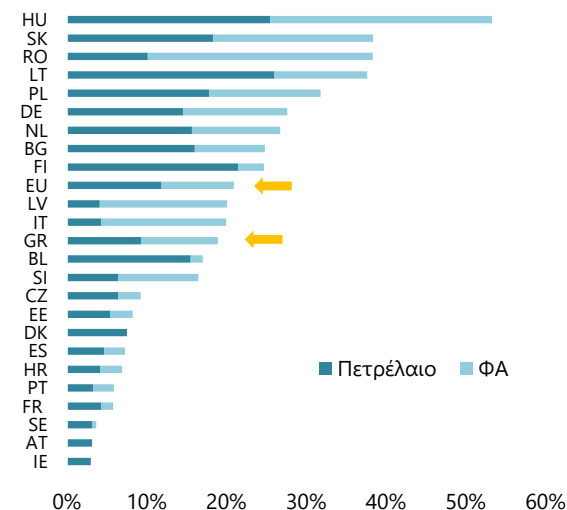
Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, ΕΜΠ, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Κινούμενη στο παραπάνω πλαίσιο, η Ελλάδα έχει υιοθετήσει ένα φιλόδοξο μακροχρόνιο σχέδιο πράσινης μετάβασης, με το οποίο αποσκοπεί στην απεξάρτηση από τον λιγνίτη στην ηλεκτροπαραγωγή το αργότερο ως 2028 αλλά και στην κυριαρχία των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα (86% της συνολικής ενέργειας) ως το 2050. Σημειώνεται ότι οι πρόσφατες εξελίξεις δεν φαίνεται να αλλάζουν τους άνω στόχους, αλλά ενδέχεται να επιτρέψουν πιο ήπια προσαρμογή των επιχειρήσεων στη μεταβατική περίοδο. Η σχεδιαζόμενη πορεία στοχεύει μεταξύ άλλων να μειώσει την ενεργειακή εξάρτηση της Ελλάδας από 80% (εισαγωγές ως % κατανάλωσης συνολικής ενέργειας) το 2021 (με 20% να εισάγεται από τη Ρωσία) σε 70% το 2030 και 30% το 2050.

Η βιομηχανία βρίσκεται στο επίκεντρο της μετάβασης αυτής, καθώς οι αυξημένες ενεργειακές ανάγκες του κλάδου τον καθιστούν ευάλωτο στις διακυμάνσεις των τιμών ενέργειας. Ήδη οι τιμές παραγωγού για τις ελληνικές βιομηχανίες τον Απρίλιο του 2022 ήταν 50% υψηλότερα από το μέσο όρο 5ετίας – εν μέρει λόγω μεταφοράς υψηλότερου ενεργειακού κόστους (80% πάνω από μέσο όρο 5ετίας). Παράλληλα, η άλλη όψη του νομίσματος είναι ότι ο κλάδος βιομηχανίας καλείται να αναλάβει σημαντικό μέρος της πράσινης μετάβασης καθώς είναι ιδιαίτερα ρυπογόνος, εκλύοντας το 30% των παγκόσμιων εκπομπών ρύπων (με τον ελληνικό κλάδο να είναι 30% πιο ρυπογόνος από το μέσο όρο της ΕΕ – παρά τη βελτίωση της τελευταίας 15ετίας). Ενδεικτικά, στον νέο κλιματικό νόμο, περιλαμβάνεται υποχρέωση μείωσης εκπομπών κατά τουλάχιστον 30% έως το 2030 (έναντι του 2019) για ενεργοβόρες βιομηχανίες (πλην εκείνων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Συστήματος Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών).

Εισαγωγές ενέργειας από Ρωσία

(% συνολικής κατανάλωσης)

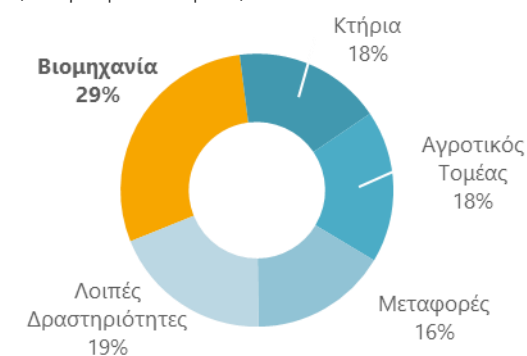

Πηγές: BP, Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Δεδομένης της κρισιμότητας της πράσινης μετάβασης αλλά και του ουσιαστικού ρόλου που καλείται να αναλάβει ο κλάδος βιομηχανίας, προχωρήσαμε σε έρευνα πεδίου σε 200 βιομηχανικές ΜμΕ, με στόχο να διερευνήσουμε αρχικά το βαθμό στον οποίο έχουν αντιληφθεί τις επικείμενες προκλήσεις καθώς και την κινητοποίησή τους ως προς τις διαθέσιμες ευκαιρίες πράσινου μετασχηματισμού και ενίσχυσης ενεργειακής αυτονομίας.

Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου ανά τομέα

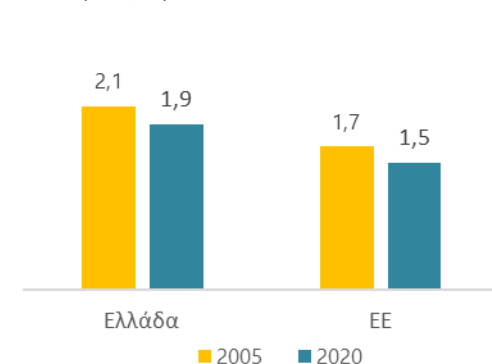
(% παγκόσμιων εκπομπών)

Πηγές: Our World in Data, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Εκπομπές CO₂ στην βιομηχανία

(tCO₂/toe)

Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Η ανάγκη πράσινης μετάβασης

- Κλιματική αλλαγή και ενεργειακή κρίση
- Σχεδιαζόμενες δράσεις σε Ελλάδα και Ευρώπη
- Ο ρόλος του κλάδου βιομηχανίας

Η στάση των ελληνικών ΜμΕ βιομηχανίας

- Βαθμός ενημέρωσης
- Υφιστάμενες και σχεδιαζόμενες δράσεις
- Ο ρόλος διαθέσιμων ενισχύσεων

Παράρτημα

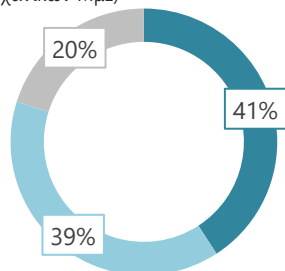
- Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα
- Περιγραφή δείγματος
- Κατασκευή δείκτη εμπιστοσύνης
- Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

Οι καταιγιστικές αυτές εξελίξεις φαίνεται να κινητοποιούν τις βιομηχανικές ΜμΕ προκειμένου να θωρακιστούν από τις προκλήσεις

7

Βαθμός εξοικείωσης με «πράσινα» προγράμματα και πόρους της ΕΕ

(% βιομηχανικών ΜμΕ)

■ Επάρκεις ■ Μέτριος ■ Λίγο/καθόλου

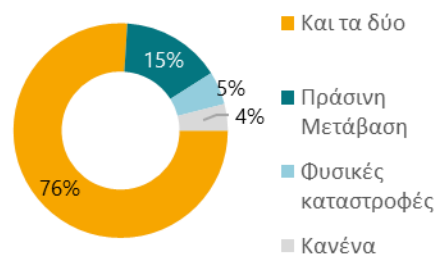
Πηγή: Έρευνα συγκυρίας ΕΤΕ

Εν μέσω των προαναφερθέντων κρίσιμων εξελίξεων, οι βιομηχανικές ΜμΕ φαίνεται να έχουν λάβει θέσεις μάχης. Ειδικότερα, βάσει της έρευνας της ΕΤΕ σε δείγμα 200 βιομηχανικών ΜμΕ, η συντριπτική πλειοψηφία του τομέα κατανοεί την ανάγκη για αλλαγή, με το 41% να δηλώνει πως έχει εκτενή γνώση για τα παραπάνω ζητήματα (καθώς και τις σχεδιαζόμενες ευρωπαϊκές δράσεις). Αυτή η συνειδητοποίηση τις έχει οδηγήσει είτε να έχουν ήδη προχωρήσει είτε να προγραμματίζουν δράσεις προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις τις κλιματικής αλλαγής και του ευρύτερων εξελίξεων στον ενεργειακό τομέα. Στα πλαίσια της τρέχουσας έρευνας και συμβαδίζοντας με διεθνείς αναλύσεις, οι δράσεις αυτές διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες: i) την αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών και ii) την μετάβαση σε μια πράσινη οικονομία, με σχεδόν $\frac{3}{4}$ των ΜμΕ να αναγνωρίζουν χρησιμότητα και στις δύο κατευθύνσεις.

Ξεκινώντας από την **κάλυψη έναντι φυσικών καταστροφών**, διαπιστώνουμε ότι το 81% του τομέα αναγνωρίζει χρησιμότητα σε σχετικές δράσεις, με το 59% των βιομηχανικών ΜμΕ να δηλώνει ως κίνητρο το γεγονός πως είναι εκτεθειμένες σε αρνητικές επιπτώσεις από φαινόμενα όπως φωτιές και πλημμύρες, ενώ ένα επιπλέον 22% του τομέα επιλέγει να δρα προληπτικά. Προκειμένου να περιορίσουν την έκθεσή τους σε αυτό τον κίνδυνο, το 64% των βιομηχανικών ΜμΕ έχει ήδη προχωρήσει σε κάποια μορφή ασφάλισης, αφήνοντας ένα ποσοστό της τάξης του 17% του τομέα ακάλυπτο (ενώ αναγνωρίζει σχετική ανάγκη). Καθώς οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής εντείνονται συνεχώς, οι βιομηχανικές ΜμΕ προγραμματίζουν περαιτέρω σχετικές δράσεις για την επόμενη τριετία, οι οποίες σε περίπτωση που υλοποιηθούν, θα μειώσουν αυτό το κενό σε 11% (ενώ ένα ποσοστό της τάξης του 1/5 του τομέα δηλώνει πως δεν αναγνωρίζει ανάγκη για αντίστοιχες δράσεις).

Αναγνώριση χρησιμότητας σε ενέργειες έναντι της κλιματικής αλλαγής

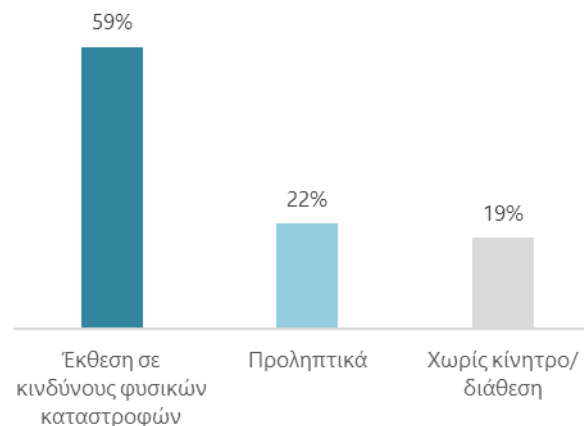
(% βιομηχανικών ΜμΕ)

Πηγή: Έρευνα συγκυρίας ΕΤΕ

Φυσικές καταστροφές: Κίνητρα για δράσεις

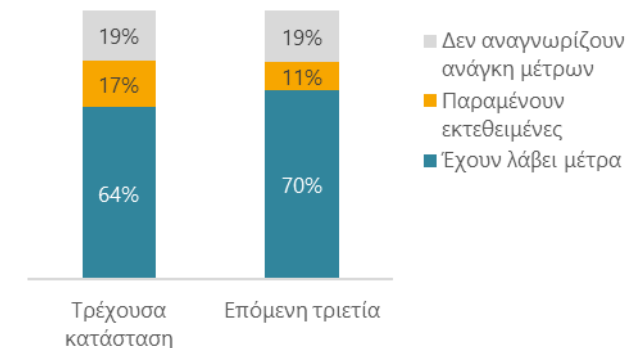
(% βιομηχανικών ΜμΕ)

Πηγή: Έρευνα συγκυρίας ΕΤΕ

Φυσικές καταστροφές: Βαθμός ετοιμότητας

(% βιομηχανικών ΜμΕ)

Πηγή: Έρευνα συγκυρίας ΕΤΕ

Ενώ εντοπίζεται σημαντικό κενό όσον αφορά δράσεις πράσινης μετάβασης, τα ενεργά επενδυτικά σχέδια των ΜμΕ εκτιμάται ότι θα καλύψουν μεγάλο μέρος αυτού

Όσον αφορά την **πράσινη μετάβαση**, η συντριπτική πλειοψηφία των βιομηχανικών ΜμΕ (91%) αναγνωρίζει χρησιμότητα σε ενέργειες που θα τους επιτρέψουν να ακολουθήσουν τη συγκεκριμένη παγκόσμια τάση. Ως βασικά κίνητρα πράσινου μετασχηματισμού, το 25% των βιομηχανικών ΜμΕ δηλώνουν λόγους περιβαλλοντικής ευαισθησίας, ενώ το 66% να αναγνωρίζει ουσιαστική ανάγκη, με κυρίαρχες τη συμμόρφωση με κανονισμούς και ενεργειακές εξελίξεις (48% του τομέα) και τη στροφή των καταναλωτών σε προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον (43% του τομέα), ενώ 1/3 του τομέα αποσκοπεί σε ευκολότερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση. Εξετάζοντας τις υφιστάμενες δράσεις των βιομηχανικών ΜμΕ διαπιστώνουμε ότι υπολείπονται των αναγνωρισμένων αναγκών, καθώς μόλις 56% του τομέα έχει προβεί σε σχετικές ενέργειες, οι οποίες κυρίως αφορούν στρατηγικές μείωσης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της επιχείρησης (48% του τομέα).

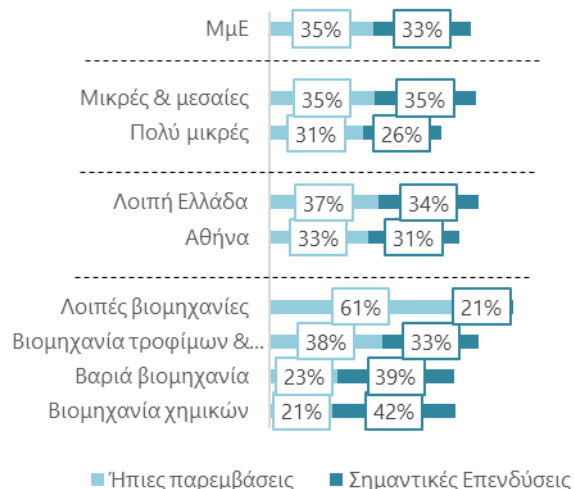
Διαπιστώνεται συνεπώς ένα κενό της τάξης του 35% του τομέα, το οποίο ωστόσο αναμένεται να περιοριστεί στο 7%, σε περίπτωση που υλοποιηθούν οι προγραμματισμένες δράσεις των ΜμΕ για την επόμενη τριετία. Ειδικότερα, αναγνωρίζοντας την αυξανόμενη ανάγκη για πράσινη μετάβαση, το 84% του τομέα αναμένεται να λάβει δράση (ενώ ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 9% του τομέα μένει αδιάφορο). Ως προς τις σχεδιαζόμενες ενέργειες, ιδιαίτερη ώθηση αναμένεται να δοθεί από τη χρήση πράσινης ενέργειας μέσω αναζήτησης εναλλακτικών παρόχων ή έκδοση πράσινου πιστοποιητικού (από 16% σε 59% του τομέα), ενώ ενισχύονται ελαφρά και οι ενέργειες μείωσης περιβαλλοντικού αποτυπώματος (από 48% σε 62% του τομέα).

Σε αυτή την προσπάθεια σημαντικός αρωγός είναι οι πράσινες ενισχύσεις του Ταμείου Ανάκαμψης και λοιπών επενδυτικών προγραμμάτων

9

Χρήση χρηματοδοτικών εργαλείων για επενδύσεις πράσινης μετάβασης (% βιομηχανικών ΜμΕ)

Πηγή: Έρευνα συγκυρίας ΕΤΕ

Κατηγορίες επενδύσεων πράσινης μετάβασης (% βιομηχανικών ΜμΕ)

Πηγή: Έρευνα συγκυρίας ΕΤΕ

Καταλύτη στην προσπάθεια μετάβασης σε μία πράσινη βιομηχανία αναμένεται να διαδραματίσουν διαθέσιμα χρηματοδοτικά προγράμματα και μεταρρυθμίσεις με κύριο προσανατολισμό τη διευκόλυνση της πράσινης ανάπτυξης. Ειδικότερα, οι επιχειρήσεις αναμένεται να ενισχυθούν από:

- ❖ Πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης – επαυξημένους από το πρόγραμμα RePowerEU - που αφορούν αφενός δάνεια για πράσινες επενδύσεις καθώς και επιδοτήσεις όπως το πρόγραμμα εξοικονομώ επιχειρώντας (για ενεργειακή αναβάθμιση εγκαταστάσεων)
- ❖ Επιδοτήσεις προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και του Επενδυτικού Νόμου με προσανατολισμό τον μετασχηματισμό του κλάδου βιομηχανίας
- ❖ Μεταρρυθμίσεις όπως η αναθεώρηση θεσμικού πλαισίου αδειοδότησης ΑΠΕ, που μεταξύ άλλων παρέχει τη δυνατότητα σύναψης διμερών συμβολαίων κατανάλωσης πράσινης ενέργειας (PPAs) αλλά και του net metering (του συμψηφισμού ιδιοπαραγόμενης και καταναλισκόμενης ηλεκτρικής ενέργειας).

Βάσει της έρευνας της ΕΤΕ, οι άνω ενισχύσεις έχουν κινητοποιήσει το 68% των βιομηχανικών ΜμΕ στον προγραμματισμό πράσινων επενδύσεων, με το 1/2 αυτών να σχεδιάζει σημαντικές επενδύσεις όπως κατασκευή νέων πράσινων εγκαταστάσεων, και το υπόλοιπο 1/2 να σχεδιάζει ηπιότερες πράσινες παρεμβάσεις όπως ενεργειακή αναβάθμιση (πρόγραμμα «εξοικονομώ») και οικολογική διαχείριση αποβλήτων. Ελαφρώς υψηλότερη κινητοποίηση εμφανίζουν οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις (70% των μικρών και μεσαίων, έναντι 57% των πολύ μικρών) καθώς και οι επιχειρήσεις της περιφέρειας (71% του τομέα, έναντι 64% στην Αθήνα). Σημαντικό κρίνεται και το εύρος του ενδιαφέροντος σε όλους τους εξεταζόμενους υποκλάδους βιομηχανίας, που ξεκινά από περίπου 60% των επιχειρήσεων σε χημικά και βαριά βιομηχανία (με σχεδόν 40% να αφορά σημαντικές νέες επενδύσεις) και φθάνει έως 82% σε λοιπές βιομηχανίες (με έμφαση σε ήπιες παρεμβάσεις).

Μέσω της παρεχόμενης στήριξης, οι βιομηχανικές ΜμΕ αφενός θα διευκολυνθούν στη μείωση του περιβαλλοντικού τους αποτυπώματος και αφετέρου θα θωρακιστούν από τις ανοδικές τιμές συμβατικών μορφών ενέργειας^[1] παραμένοντας ανταγωνιστικές στο απαιτητικό επιχειρηματικό περιβάλλον που διαμορφώνεται μεσοπρόθεσμα.

[1] Βάσει έρευνας της ΕΤΕ, η κρίση ενέργειας έχει επηρεάσει 82% του τομέα, αναγκάζοντας μάλιστα το 41% αυτού να προχωρήσει σε ακύρωση παραγγελιών, μείωση παραγωγής ή/και αναβολή επενδύσεων προκειμένου να ανταπεξέλθει στη συγκυρία.

Η ανάγκη πράσινης μετάβασης

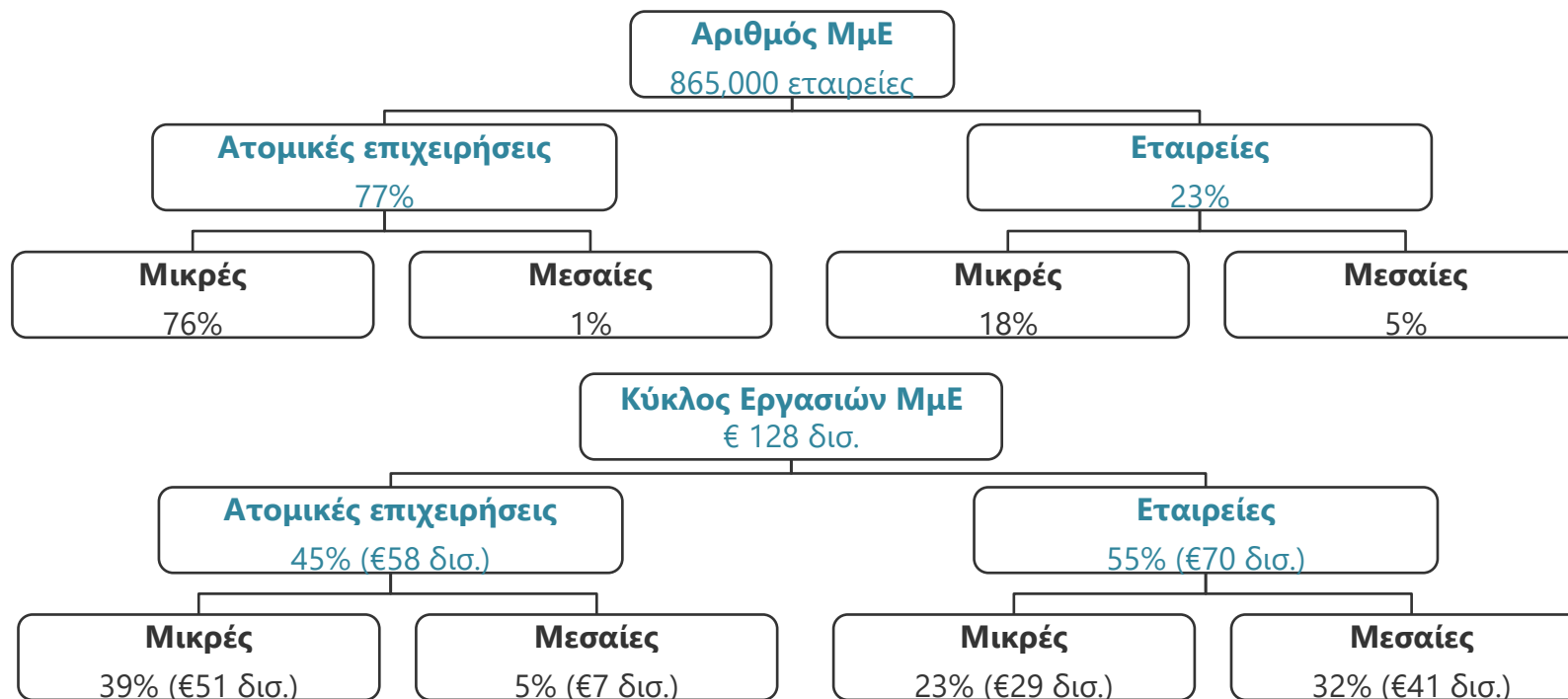
- Κλιματική αλλαγή και ενεργειακή κρίση
- Σχεδιαζόμενες δράσεις σε Ελλάδα και Ευρώπη
- Ο ρόλος του κλάδου βιομηχανίας

Η στάση των ελληνικών ΜμΕ βιομηχανίας

- Βαθμός ενημέρωσης
- Υφιστάμενες και σχεδιαζόμενες δράσεις
- Ο ρόλος διαθέσιμων ενισχύσεων

Παράρτημα

- Χαρτογράφηση του τομέα των ΜμΕ στην Ελλάδα
- Περιγραφή δείγματος
- Κατασκευή δείκτη εμπιστοσύνης
- Ταυτότητα της δειγματοληπτικής έρευνας

* Για τους σκοπούς της ανάλυσης ορίζονται: **μικρές** οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών χαμηλότερο του €1 εκατ. και **μεσαίες** οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών μεταξύ €1 εκατ. και €10 εκατ.. * Στην άνω χαρτογράφηση τα χαρακτηριστικά κάθε κατηγορίας προσεγγίστηκαν βάσει κατηγοριοποίησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που διακρίνει τις επιχειρήσεις βάσει αριθμού εργαζομένων (**μικρές**: έως 10 εργαζόμενοι και **μεσαίες**: 10-50 εργαζόμενοι).

Πηγή: Ευρωπαϊκή επιτροπή (SBA Factsheet 2019), Eurostat, ΕΛ.ΣΤΑΤ. (Διαθροστική Έρευνα Επιχειρήσεων 2018), Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Οι σχεδόν 870,000 ΜμΕ στην Ελλάδα συνεισφέρουν ετησίως κύκλο εργασιών της τάξης των €128 δισ.

Τα 4/5 των ΜμΕ αντιστοιχούν σε ατομικές επιχειρήσεις, οι οποίες καλύπτουν αντίστοιχο μερίδιο στο σύνολο του εγχώριου εταιρικού τομέα (έναντι μόλις 1/2 του εταιρικού τομέα στην Ευρώπη).

Αν και σε αριθμό υπερτερούν οι ατομικές επιχειρήσεις, το μεγαλύτερο μερίδιο του κύκλου εργασιών (της τάξης του 60%) παράγεται από εταιρείες διάφορων νομικών μορφών (ΑΕ, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ κτλ.).

Κατανομή αριθμού εταιρειών δείγματος*					
Κύκλος εργασιών (εκατ. €)	Βιομηχανία	Εμπόριο	Υπηρεσίες	Κατασκευές	Σύνολο ΜμΕ
1: (0 - 0,1]	40	40	41	11	132
2: (0,1 - 0,5]	42	40	42	10	134
3: (0,5 - 1]	24	26	25	12	87
4: (1 - 2,5]	21	25	26	8	80
5: (2,5 - 5]	21	27	29	9	86
6: (5 - 10]	22	28	28	5	83
Σύνολο ΜμΕ	170	186	191	55	602

* Ανάλογα με τη διαθεσιμότητα στοιχείων υπάρχει πιθανότητα αποκλίσεων της τάξης του 10%

Σύνθεση εταιρικού τομέα ΜμΕ* (βάσει κύκλου εργασιών)					
Κύκλος εργασιών (εκατ. €)	Βιομηχανία	Εμπόριο	Υπηρεσίες	Κατασκευές	Σύνολο ΜμΕ
1: (0 - 0,1]	7%	7%	7%	2%	22%
2: (0,1 - 0,5]	7%	7%	7%	2%	22%
3: (0,5 - 1]	4%	4%	4%	2%	14%
4: (1 - 2,5]	3%	4%	4%	1%	13%
5: (2,5 - 5]	3%	4%	5%	1%	14%
6: (5 - 10]	4%	5%	5%	1%	14%
Σύνολο ΜμΕ	28%	31%	32%	9%	100%

* Σταθμισμένος μέσος όρος τελευταίας δεκαετίας

Πηγή: Μητρώο επιχειρήσεων ΕΛ.ΣΤΑΤ. (2018), ICAP Data, Eurostat, Εκτιμήσεις ΕΤΕ

Η ανάλυση αφορά δείγμα επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως €10 εκατ., τις οποίες για τους σκοπούς της ανάλυσης ορίζουμε ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ).

Η επιλογή των εταιρειών έγινε μέσω διαστρωματικής δειγματοληψίας (stratified sampling method), κατά τα πρότυπα αντίστοιχων ερευνών που πραγματοποιούνται από διεθνείς οργανισμούς. Ειδικότερα, επιλέχθηκαν συνολικά 803 εταιρείες, με τρόπο τέτοιο ώστε να κατανέμονται ομοιόμορφα βάσει δύο βασικών παραγόντων: την τάξη του κύκλου εργασιών (6 τάξεις μεγέθους) και τον κλάδο δραστηριοποίησης (Βιομηχανία, Εμπόριο, Υπηρεσίες, Κατασκευές). Επιπλέον, επιλέχθηκαν 201 εταιρείες από τον κλάδο της βιομηχανίας για την ανάλυση του ειδικού θέματος της έκδοσης.

Προκειμένου να προκύψουν συμπεράσματα αντιπροσωπευτικά του εταιρικού τομέα ΜμΕ, πραγματοποιήθηκε στάθμιση των απαντήσεων ανάλογα με τη συμμετοχή της κάθε υποκατηγορίας στο συνολικό κύκλο εργασιών του τομέα. Με αυτόν τον τρόπο προέκυψαν συμπεράσματα (i) ανά μέγεθος, (ii) ανά κλάδο και (iii) συνολικά για τον εταιρικό τομέα ΜμΕ. Βάσει της μεθοδολογίας, οι διακρίσεις που γίνονται κατά την ανάλυση που ακολουθεί αναφέρονται κατά κανόνα σε μερίδια βάσει συνεισφοράς στον κύκλο εργασιών και όχι βάσει αριθμού εταιρειών.

Στοχεύοντας στην κατασκευή ενός δείκτη εμπιστοσύνης για τις ΜμΕ, έχουμε συμπεριλάβει κάποιες βασικές ερωτήσεις που αποτυπώνουν το επίπεδο δραστηριότητας κατά το προηγούμενο και επόμενο εξάμηνο. Το πρότυπο των ερωτήσεων βασίζεται στο εναρμονισμένο ερωτηματολόγιο που προτείνουν ο ΟΟΣΑ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, βελτιώνοντας έτσι τη συγκρισιμότητα του δείκτη.

Οι ερωτήσεις του δείκτη έχουν 3 εναλλακτικές απαντήσεις: αύξηση (+), σταθερότητα (=), μείωση (-) ή υψηλότερο από το κανονικό (+), κανονικό (=), χαμηλότερο από το κανονικό (-). Αρχικά μετατρέπουμε τον αριθμό των απαντήσεων ανά κατηγορία (+,=,-) σε ποσοστά και στη συνέχεια υπολογίζουμε το καθαρό ισοζύγιο αφαιρώντας το ποσοστό των (-) από το ποσοστό των (+). Δεύτερο εξάμηνο, ο δείκτης εμπιστοσύνης για κάθε κλάδο είναι ο μέσος όρος των καθαρών ισοζυγίων για τις παρακάτω ερωτήσεις:

Για τη **βιομηχανία**: Επίπεδο παραγγελιών, επίπεδο αποθεμάτων και μελλοντική τάση παραγωγής.

Για τις **υπηρεσίες**: Κατάσταση επιχείρησης προηγούμενου εξάμηνου, παρελθοντική και μελλοντική τάση ζήτησης.

Για το **εμπόριο**: Επίπεδο αποθεμάτων, παρελθοντική και μελλοντική ζήτηση.

Για τις **κατασκευές**: Επίπεδο ανεκτέλεστου υπολοίπου και μελλοντική τάση απασχόλησης.

Για το σύνολο του εταιρικού τομέα των ΜμΕ, ο δείκτης εμπιστοσύνης εκτιμήθηκε ως ένας σταθμισμένος μέσος όρος των επιμέρους κλάδων (με σταθμίσεις τα μερίδια του κύκλου εργασιών των κλάδων στην οικονομία).

Η τακτική διενέργεια της έρευνας σε εξαμηνιαία βάση θα μας προσφέρει την εικόνα της διαχρονικής πορείας των ΜμΕ, όπως θα αποτυπώνεται στο δείκτη. Για την εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων, η σύγκριση θα διενεργείται μεταξύ του τρέχοντος επιπέδου του δείκτη και του μακροχρόνιου μέσου όρου του (με σκοπό τη διόρθωση ενδεχόμενης υπέρμετρης αισιοδοξίας ή απαισιοδοξίας (over-optimism or over-pessimism bias)).

Στην πορεία του δείκτη εμπιστοσύνης (όπως και σε τυχόν άλλες διαχρονικές αναλύσεις) δεν λαμβάνεται υπόψη το κλείσιμο εταιρειών παρά μόνο η εξελίξεις που αφορούν τις επιχειρήσεις που βρίσκονται σε λειτουργία κατά την περίοδο διενέργειας της έρευνας.

Εταιρία: KANTAR

Μεθοδολογία: Ποσοτική έρευνα, με τη μορφή τηλεφωνικών συνεντεύξεων (Computer Aided Telephone Interviewing- C.A.T.I.), με χρήση δομημένου ερωτηματολογίου 20 λεπτών.

Δείγμα: Συνολικά διεξήχθησαν 803 συνεντεύξεις :

453 επιχειρήσεις με τζίρο μέχρι 1εκ. ευρώ (ελεύθεροι επαγγελματίες, ατομικές επιχειρήσεις, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ, ΑΕ)

350 επιχειρήσεις με τζίρο από 1 – 10εκ. ευρώ (ΟΕ, ΕΕ, ΑΕ, ΕΠΕ)

Γεωγραφική κάλυψη:

Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ηράκλειο, Ιωάννινα, Καβάλα, Λάρισα, Πάτρα

Δειγματοληψία: Πολυσταδιακή, στρωματοποιημένη, μη αναλογική δειγματοληψία ως προς κλάδο, τάξη μεγέθους τζίρου & περιοχή σε κάθε ένα από τα δύο υπο-δείγματα. Quotas ως προς το μέγεθος του τζίρου για το booster δείγμα.

Στατιστικό σφάλμα: στο σύνολο κάθε υπό-δείγματος των 201 επιχειρήσεων το μέγιστο στατιστικό σφάλμα είναι +/- 4,15% σε επίπεδο εμπιστοσύνης 95%.

Περίοδος διεξαγωγής: 15/10/2021 – 15/11/2021

Διεξαγωγή: Η έρευνα διεξήχθη σύμφωνα με τους κώδικες δεοντολογίας της ESOMAR και του ΣΕΔΕΑ και τις προδιαγραφές ποιοτικού ελέγχου που ορίζονται από τον ΠΕΣΣ (Ποιοτικός Έλεγχος Συλλογής Στοιχείων). Για την διεξαγωγή της έρευνας πεδίου εργάστηκαν 39 ερευνητές και 2 επιθεωρητές, με εμπειρία και εξειδίκευση σε έρευνες επιχειρήσεων.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Διεύθυνση Οικονομικής Ανάλυσης

Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις: Έρευνα Συγκυρίας

Ειδικό θέμα: Πράσινη Μετάβαση Βιομηχανίας

Το παρόν δελτίο προορίζεται αποκλειστικά για την ενημέρωση επαγγελματιών επενδυτών οι οποίοι καλούνται να προβούν στην υλοποίηση των επενδυτικών τους αποφάσεων χωρίς να στηρίζονται στα περιεχόμενά του. Σε καμία περίπτωση το παρόν δελτίο δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ή να θεωρηθεί ως πρόταση για πώληση είτε ως παρότρυνση για οποιαδήποτε πρόταση αγοράς. Τα στοιχεία που αναφέρονται στο παρόν δελτίο προέρχονται από πηγές που θεωρούνται αξιόπιστες. Μη όντας σε θέση να αποκλείσει το ενδεχόμενο λάθους από μέρους των εν λόγω πηγών η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος δεν εγγυάται για ακρίβεια, την επικαιρότητα ή τη χρησιμότητα οποιασδήποτε πληροφορίας. Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος και οι θυγατρικές της εταιρίες δε φέρουν καμία ευθύνη για οποιαδήποτε άμεση ή παρεπόμενη ζημία απορρέει από οποιαδήποτε χρήση της παρούσας αναφοράς.

Ιούνιος 2022